

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2017. szeptember 13. *

„Előzetes döntéshozatal – Állami támogatások – A »tagállamok által vagy állami forrásból nyújtott támogatások« fogalma – Kizárólagos állami tulajdonban lévő tőkeegyesítő társaságnak a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia átvételére vonatkozó kötelezettsége”

A C-329/15. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság, Lengyelország) a Bírósághoz 2015. július 3-án érkezett, 2015. április 16-i határozatával terjesztett elő

az **ENEA S. A.**

és

a **Prezes Urzędu Regulacji Energetyki** között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: J. L. da Cruz Vilaça tanácselnök (előadó), M. Berger, A. Borg Barthet, E. Levits és F. Biltgen bírák,

főtanácsnok: H. Saugmandsgaard Øe,

hivatalvezető: K. Malacek tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2017. január 11-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- az ENEA S.A. képviseletében K. Cichocki és T. Młodawski radcowie prawni,
- a lengyel kormány képviseletében B. Majczyna, M. Rzotkiewicz és K. Rudzińska, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében É. Gippini Fournier, K. Herrmann és P. Němečková, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2017. március 22-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: lengyel.

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésének és az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 Ezt a kérelmet a Bírósághoz az ENEA S.A. és a Prezes Urzędu Regulacji Energetyki (az energiaszabályozási hivatal elnöke, Lengyelország, a továbbiakban: az URE elnöke) között a lengyel államterületen lévő villamosenergia-hálózatra csatlakoztatott energiaforrásból származó, hőtermeléssel összekapcsolt energiatermelés útján előállított villamos energia (a továbbiakban: kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia) átvételére vonatkozó kötelezettségének megsértése miatt az ENEA S.A-val szemben kiszabott bírság tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

- 3 Az 1997. április 10-i Ustawa Prawo Energetyczne (az energiáról szóló törvény, Dz. U. 135. szám, 1144. alszám) alapügyben alkalmazandó szövege (a továbbiakban: energiáról szóló törvény) 9a. cikkének (8) bekezdése előírja:

„Azok a villamosenergia-ipari vállalkozások, amelyek villamos energia termelésével vagy annak kereskedelmével foglalkoznak, és ezt a villamos energiát a Lengyel Köztársaság területén a villamos energia hálózatra csatlakozó végső ügyfelek részére értékesítik – amennyiben ezt a (10) bekezdés alapján elfogadott jogszabályok előírják –, kötelesek a Lengyel Köztársaság területén lévő, a villamosenergia-hálózatra csatlakoztatott energiaforrásoktól átvenni a számukra felajánlott [a kapcsolt energiatermelésből származó megtermelt villamos energiát].”

- 4 Az energiáról szóló törvény 56. cikke (1) bekezdésének 1a. pontja szerint:

„Bírsággal sújtható:

1a) aki az eredetigazolás megszerzésére és annak az URE elnökének visszatérítés érdekében történő bemutatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget, vagy a 9a. cikk (1) bekezdésének megfelelően nem fizeti meg a helyettesítő díjat, vagy aki a villamos energia és hő átvételére vonatkozó, a 9a. cikk (6)–(8) bekezdésében foglalt kötelezettségének nem tesz eleget.”

- 5 E törvény 56. cikkének (2) bekezdése értelmében:

„Az (1) bekezdésben foglalt bírságot [az URE] elnöke szabja ki.”

- 6 Az említett törvény 56. cikkének (2b) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az (1) bekezdés 1a. pontjában meghatározott esetekben a 9a. cikk (1) és a (6)–(8) bekezdésében foglalt kötelezettségek megsértése miatt kiszabott bírságokból befolyó összeg a Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej [nemzeti környezetvédelemért és vízgazdálkodásért felelős alap, Lengyelország] illeti.”

- 7 A 2004. december 9-i rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej wytwarzanej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła (a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia átvételére vonatkozó kötelezettség részletes szabályainak megállapításáról szóló gazdasági és munkaügyi miniszteri végrehajtási rendelet) 5. cikkének (2) pontja szerint:

„Az energiáról szóló törvény 9a. cikkének (8) bekezdésében foglalt kötelezettséget akkor kell teljesítettnek tekinteni, ha a hálózathoz csatlakoztatott kombinált forrásokból származó, vagy az érintett villamosenergia-ipari vállalkozás saját kombinált forrásai által termelt és a saját szükségletek kielégítése érdekében villamos energiát vásárló ügyfelek számára értékesített átvett villamos energia eléri az szóban forgó ügyfelek számára történt összesített éves értékesítésnek:

[...]

2) a 15%-át 2006-ban.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 8 Az energiáról szóló törvény a 2003. január 1. és 2007. július 1. közötti időszakra az átvételi kötelezettség keretében a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia termeléséhez nyújtott támogatási rendszert írt elő. Ez a kötelezettség a végfelhasználók számára villamos energiát értékesítő vállalkozásokra vonatkozott, beleértve a közvetítőként fellépő termelőket és kereskedőket. Ez a kötelezettség abból állt, hogy e vállalkozások számára előírta, hogy a végfelhasználók számára történt valamennyi villamos energia értékesítésük egy részének, a jelen esetben a 2006. év tekintetében 15%-ának, kapcsolt energiatermelésből kell származnia.
- 9 Az ENEA egy 100%-ban állami tulajdonban lévő lengyel társaság, amely villamos energiát termel és értékesít. Az ENEA 2006-ban csak 14,596%-ig tett eleget a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia átvételére vonatkozó kötelezettségének. Következésképpen az URE elnöke 2008. november 27-i határozatával bírságot szabott ki.
- 10 Az ENEA e határozattal szemben keresetet indított, amelyet első fokon elutasítottak. A bírságot másodfokon mérsékeltek, míg a keresetet a fennmaradó részében elutasították. Az ENEA ezért felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz. Az ENEA e felülvizsgálati kérelem alátámasztása érdekében először arra hivatkozik, hogy a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia átvételére vonatkozó kötelezettség új állami támogatásnak minősül, amely jogellenes, mivel azt nem jelentették be az Európai Bizottságnak. Az ENEA szerint ebből az következik, hogy a bírság érvényesen nem szabható ki.
- 11 Az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése szerinti „állami támogatásnak” minősítést illetően a kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint valamely szelektív előny nyújtására, valamint a verseny torzításának és a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolásának lehetőségére vonatkozó feltételek teljesültek. Úgy véli továbbá, hogy az átvételi kötelezettség annyiban tudható be az államnak, amennyiben az a törvényből ered. A kérdést előterjesztő bíróság részéről azonban kétség merül fel az állami forrásból történő beavatkozás fennállását illetően.
- 12 E tekintetben a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) megjegyzi, hogy az ENEA arra volt köteles, hogy a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia egy minimális kvótáját a végső villamosenergia-felhasználók számára értékesítse azáltal, hogy az ebből származó villamos energiát maga termeli, vagy hogy az ilyen típusú villamos energiát harmadik termelőktől veszi át. Ez utóbbi esetben, a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia beszerzési árát az átvételi kötelezettséggel érintett vállalkozás és az ilyen típusú villamos energiát termelő közös megegyezésével határozták meg.

- 13 Az URE elnöke az villamos energia vállalatok díjszabásának jóváhagyásakor meghatározhatta a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia azon árszintjét, amelyet a villamos energia végfelhasználók számára történő értékesítésének maximális árának kiszámítása során észszerű költségnek ítélt meg.
- 14 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi továbbá, hogy az alapügy jelentős hasonlóságokat mutat a 2001. március 13-i PreussenElektra ítélet (C-379/98, EU:C:2001:160) alapjául szolgáló ügy tárgyával, mivel a tagállamokat terhelő átvételi kötelezettséget saját forrásból finanszírozzák. Ugyanakkor a jelen alapeljárásban – az ezen ítélet alapjául szolgáló üggyel ellentétben – az átvételi kötelezettség hatékony betartásáért felelős vállalkozások nagy része a lengyel állam 100%-os tulajdonában lévő közvállalkozások. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság szükségesnek tartja, hogy a Bíróság az ügy ténybeli sajátosságaira tekintettel határozatot hozzon az ítélkezési gyakorlatának értelmezéséről.
- 15 Ezen körülmények között a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) Úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 107. cikket, hogy az [energiáról szóló törvény] 9a. cikkének (8) bekezdése értelmében a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia átvételére vonatkozóan előírt kötelezettség állami támogatást képez?
- 2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 107. cikket, hogy az a tagállamnak betudandóan eljáró villamosenergia-ipari vállalkozás, amelyet a »köztámogatásnak« minősített kötelezettség terhel, a nemzeti bíróság előtti eljárásban hivatkozhat az említett rendelkezés megsértésére?
- 3) Az első és második kérdésre adandó igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 107. cikket az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésével összefüggésben, hogy a nemzeti jogból eredő kötelezettségnek az EUMSZ 107. cikkel való összeegyeztethetlensége kizárja annak lehetőségét, hogy bíróságot szabjanak ki a kötelezettséget nem teljesítő vállalkozással szemben?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

- 16 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy egy olyan nemzeti intézkedés, amely mind a magán-, mind a közvállalkozások számára a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia átvételére vonatkozó kötelezettséget ír elő, állami támogatásnak minősül.
- 17 Elöljáróban emlékeztetni kell, hogy az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében az „állami támogatásnak” való minősítéshez négy feltételnek kell teljesülnie, vagyis állami beavatkozásnak vagy állami forrásból történő beavatkozásnak kell fennállnia, e beavatkozásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy érintse a tagállamok közötti kereskedelmet, a kedvezményezett számára előnyt kell megtestesítenie és torzítania kell a versenyt, vagy azzal kell fenyegetnie (1993. március 17-i Sloman Neptun ítélet, C-72/91 és C-73/91, EU:C:1993:97, 18. pont; 2013. december 19-i Association Vent De Colère! és társai ítélet C-262/12, EU:C:2013:851, 15. pont).
- 18 A kérdést előterjesztő bíróság határozatából kitűnik, hogy e bíróság úgy véli, hogy az utolsó három feltétel teljesül.

- 19 Következésképpen úgy kell átfogalmazni az első kérdést, hogy az annak meghatározására irányuljon, hogy az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy egy olyan nemzeti intézkedés, mint amely az alapeljárásban szerepel, amely mind a magán-, mind a közvállalkozások számára a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia átvételére vonatkozó kötelezettséget ír elő, állami beavatkozásnak vagy állami forrásból történő beavatkozásnak minősül.
- 20 E tekintetben emlékeztetni kell, hogy ahhoz, hogy az előnyök az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében „támogatásnak” minősüljenek, egyrésztől közvetlenül vagy közvetve állami forrásból kell származniuk, másrésztől az államnak tulajdoníthatónak kell lenniük (2002. május 16-i Franciaország kontra Bizottság ítélet, C-482/99, EU:C:2002:294, 24. pont; 2013. december 19-i Association Vent De Colère! és társai ítélet, C-262/12, EU:C:2013:851, 16. pont).
- 21 Először is, az intézkedés tagállamnak tulajdoníthatóságának értékelése érdekében azt kell megvizsgálni, hogy a hatóságok részt vettek-e az intézkedés meghozatalában (2002. május 16-i Franciaország kontra Bizottság ítélet, C-482/99, EU:C:2002:294, 52. pont; 2013. december 19-i Association Vent De Colère! és társai ítélet, C-262/12, EU:C:2013:851, 17. pont).
- 22 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia ellátására vonatkozóan az alapeljárásban szereplő kötelezettséget az energiáról szóló törvény vezette be, így ezen intézkedés az államnak tulajdoníthatónak minősül (lásd ebben az értelemben: 2013. december 19-i Association Vent De Colère! és társai ítélet, C-262/12, EU:C:2013:851, 18. pont).
- 23 Másodsor, az állami beavatkozásra vagy állami forrásból történő beavatkozásra vonatkozó feltételt illetően a közvetlenül nyújtott állami támogatások, illetve a támogatás kezelése érdekében az állam által alapított vagy kijelölt köz- vagy magánszervezetek által nyújtott támogatások is érintettek (1977. március 22-i Steinike & Weinlig ítélet, 78/76, EU:C:1977:52, 21. pont; 2001. március 13-i PreussenElektra ítélet, C-379/98, EU:C:2001:160, 58. pont).
- 24 Többek között a villamos energia átvételére vonatkozó kötelezettségből álló intézkedés így támogatásnak minősülhet, noha nem jár együtt állami források átruházásával (2013. december 19-i Association Vent De Colère! és társai ítélet, C-262/12, EU:C:2013:851, 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 25 Ugyanis az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése minden olyan pénzügyi eszközt magában foglal, amelyet a hatóságok ténylegesen felhasználhatnak vállalkozások támogatására, anélkül hogy jelentősége lenne annak, hogy ezen eszközök állandó jelleggel az állam vagyonába tartoznak-e, vagy sem. Még ha a támogatási intézkedésnek megfelelő összegek nincsenek is állandó jelleggel az államkincstár birtokában, azon tény, hogy folyamatosan állami ellenőrzés alatt maradnak, és így a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok rendelkezésére állnak, elegendő ahhoz, hogy azok „állami forrásoknak” minősüljenek (2002. május 16-i Franciaország kontra Bizottság ítélet, C-482/99, EU:C:2002:294, 37. pont; 2008. július 17-i Essent Netwerk Noord és társai ítélet, C-206/06, EU:C:2008:413, 70. pont; 2013. december 19-i Association Vent De Colère! és társai ítélet, C-262/12, EU:C:2013:851, 21. pont).
- 26 E feltételezést azonban meg kell különböztetni attól, amelyben az állam a többségében magánvállalkozásokat nem hatalmazta fel arra, hogy állami forrásokat kezeljenek, hanem kizárólag saját pénzügyi forrásaikból történő vásárlás kötelezettsége terheli azokat (2008. július 17-i Essent Netwerk Noord és társai ítélet, C-206/06, EU:C:2008:413, 74. pont; 2013. december 19-i Association Vent De Colère! és társai ítélet, C-262/12, EU:C:2013:851, 35. pont).
- 27 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy az alapügyben szóban forgó mechanizmus abból áll, hogy a villamosenergia-szolgáltatók számára azt írja elő, hogy a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia egy részét úgy értékesítsék, hogy az a végfelhasználók számára történt éves értékesítésük 15%-át elérje.

- 28 Az URE elnöke a villamos energia végfelhasználók számára történő értékesítésének maximális díjszabását oly módon hagyta jóvá, hogy a vállalkozások az ezen átvételi kötelezettségből eredő pénzügyi terhet nem minden esetben háríthatják át a végfelhasználókra.
- 29 A Bíróság rendelkezésére álló adatokból kiderül, hogy bizonyos körülmények között a villamosenergia-szolgáltatók a végfelhasználók számára történő értékesítés során alkalmazottnál magasabb áron szerzik meg a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energiát, amely számukra többletköltséget eredményez.
- 30 Ennélfogva egy ilyen többletköltség végfelhasználókra történő teljes áthárításának, a többletköltség tagállamok által előírt kötelező hozzájárulással történő finanszírozásának, vagy egy teljes kompenzációs mechanizmus hiányában (lásd ebben az értelemben: 2008. július 17-i Essent Netwerk Noord és társai ítélet, C-206/06, EU:C:2008:413; 2013. december 19-i Association Vent De Colère! és társai ítélet, C-262/12, EU:C:2013:851) meg kell állapítani, amint azt a főtanácsnok az indítványának 86. pontjában tette, hogy az állam a villamosenergia-ellátó vállalkozásokat nem hatalmazta fel arra, hogy állami forrásokat kezeljenek, hanem a rájuk háruló átvételi kötelezettség teljesítését saját forrásból finanszírozzák.
- 31 Az ENEA és a Bizottság által előterjesztett azon érvet illetően, amely szerint ezen átvételi kötelezettség végrehajtása nagyrészt a magánjogi formában működő közvállalkozásokra hárul, aminek alapján úgy lehet tekinteni, hogy az említett kötelezettség finanszírozása állami forrásból történik, emlékeztetni kell, hogy a közvállalkozások forrásai akkor minősülnek állami forrásnak, ha az állam meghatározó befolyásának gyakorlásával irányítani tudja a forrásainak felhasználását annak érdekében, hogy finanszírozza a más vállalkozások javát szolgáló egyedi előnyöket (lásd ebben az értelemben: 2002. május 16-i Franciaország kontra Bizottság ítélet, C-482/99, EU:C:2002:294, 38. pont).
- 32 Márpedig, amint arra a főtanácsnok az indítványának 91., 94–96., és 100. pontjában rámutatott, pusztán abból a körülményből, hogy az állam többségi részesedéssel rendelkezik az átvételi kötelezettséggel terhelt vállalkozások egy részének tőkéjében, az alapeljárásban nem lehet egy olyan meghatározó befolyás fennállására következtetni, amely lehetővé teszi, hogy az e vállalkozások forrásainak felhasználását az előző pontban említett ítélkezési gyakorlat értelmében irányítsák.
- 33 Úgy tűnik ugyanis, hogy az átvételi kötelezettség különbségtétel nélkül vonatkozik a villamosenergia-szolgáltatókra, függetlenül attól, hogy többségi tőkéjük állami tulajdonban vagy magánszereplők tulajdonában van.
- 34 Továbbá – többek között a Bíróság előtti tárgyalás során – a Bíróság elé terjesztett adatokból nem következik, hogy az ENEA magatartását a hatóságok utasításai vezérelték. Ezzel ellentétben rámutattak, hogy a 2006. év folyamán a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia értékesítésére vonatkozó ajánlatok elutasítására vonatkozó döntés, önállóan hozott kereskedelmi döntésekből fakadt.
- 35 Egyébiránt a Bizottság állításával ellentétben az intézkedés érintett államnak tulajdoníthatósága alapján – ahogyan az a jelen ítélet 22. pontjában megállapításra került – nem vonható le az a következtetés, hogy ez az állam meghatározó befolyással bír azon vállalkozásban, amelynek a 2002. május 16-i Franciaország kontra Bizottság ítélet (C-482/99, EU:C:2002:294, 38. és 39. pont) értelmében többségi részvényese. Erre vonatkozóan ugyanis az állam jogalkotói minőségében való beavatkozásából semmiféle bizonyíték nem következik ezen államnak valamely vállalkozás többségi részvényeseként tett intézkedéseit illetően.
- 36 Az ENEA-nak az átvételi kötelezettség nem teljesítése esetén történő azon bírság kiszabására vonatkozó érvelésével kapcsolatban, amelynek összege a környezetvédelemért és közvízgazdálkodásért felelős nemzeti alapot illeti, meg kell állapítani, hogy a Bírósághoz benyújtott egyetlen adat alapján sem lehet

meghatározni, hogy az így beszedett összegeket az alapeljárás tényállásának idején a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energiát termelő vállalkozások támogatására fordították, vagy sem.

- 37 Következésképpen az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy olyan nemzeti intézkedés, mint amely az alapeljárásban szerepel, amely mind a magán-, mind a közvállalkozások számára a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia átvételére vonatkozó kötelezettséget ír elő, nem minősül állami beavatkozásnak vagy állami forrásból történő beavatkozásnak.

A második és a harmadik kérdésről

- 38 Tekintettel az első kérdésre adott válaszra, a második és a harmadik kérdésre nem szükséges válaszolni.

A költségekről

- 39 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (ötödik tanács) a következőképpen határozott:

Az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy olyan nemzeti intézkedés, mint amely az alapeljárásban szerepel, amely mind a magán-, mind a közvállalkozások számára a kapcsolt energiatermelésből származó villamos energia átvételére vonatkozó kötelezettséget ír elő, nem minősül állami beavatkozásnak vagy állami forrásból történő beavatkozásnak.

Aláírások